

Titel: Journalen NB34

Citation: "Journalen NB34", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K26*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2009 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb34-txr-shoot-id19eb5ac6-7574-4274-aae7-9a2c30b48f3c.pdf> (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K26

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

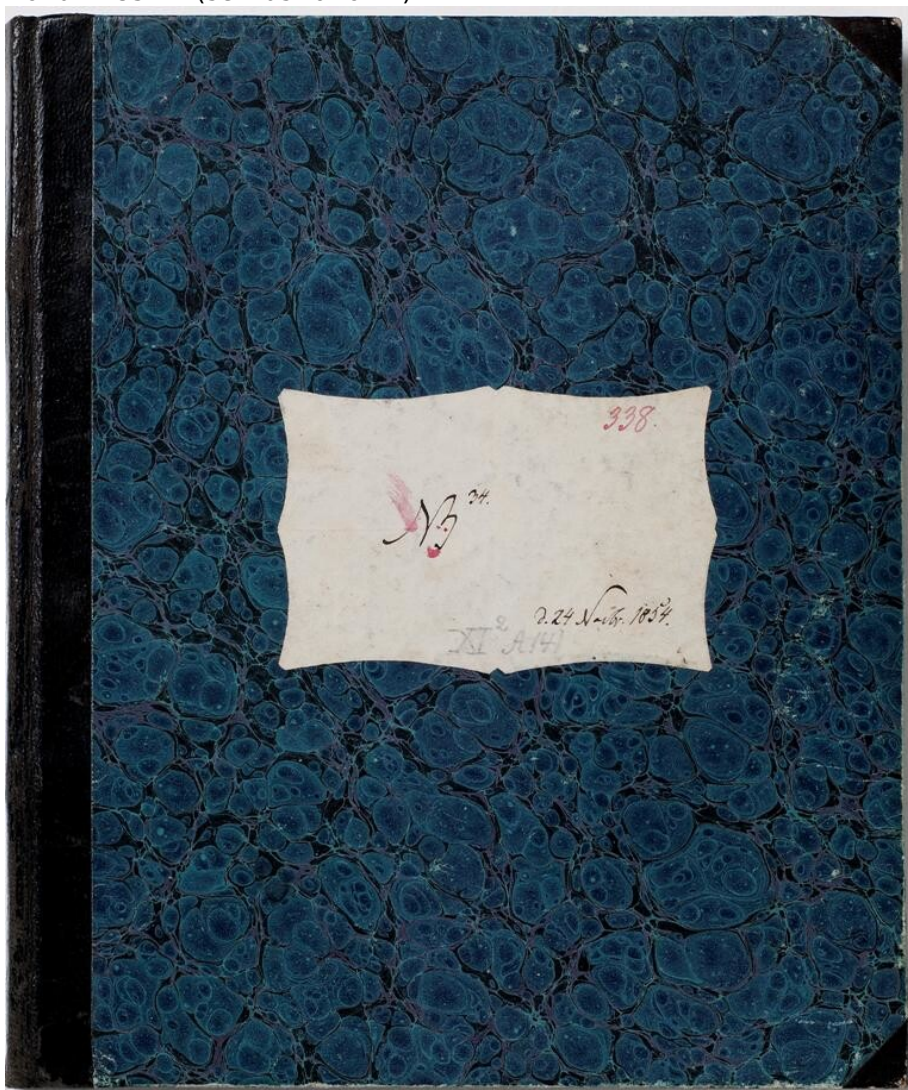
Tekstreddegørelse

1. Manuskriptbeskrivelse
2. Datering og kronologi 314
3. Indhold 314

1. Manuskriptbeskrivelse

Journalen NB34 er en indbundet protokol i kvartformat, af SK mærket »NB³⁴«. Den befinder sig i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kongelige Bibliotek.

- NB34 1 Pappbind med ryg og hjørner af sort skind og med blankt, blåligt marmoreret overtrækspapir. Tresidet sprængt snit. Hæftet med tråd af naturfarvet hørgarn på snore af sejlgarn. Bindets mål er 168 × 208 × 10 mm.* Midt på forpermen er klæbet en manglekantet etiket med påskriften »NB³⁴« og datoen »d. 24 Novbr. 1854.« (se illustration 4).

4. Journalen NB34, etiket på bindets forside
Øverst til højre på etiketten har Henrik Lund med rødt blæk skrevet »338.«, journalens nummer i *L-fort*. Nederst på etiketten har udgiverne af *Pap.* med blyant tilføjet optegnelsesnummeret »XI² A 141«.

Bogblokken består af 68 blade i 4° fordelt på 6 læg (seksterner).^{*} Journalen er fra bl. 5 med blyant pagineret 1-127 på rectosiderne, bl. 68 også på versosiden (s. 128).

Lægfordeling: læg I: 10 blade (seksterner, hvor de to første blade er fastklæbet til forpermen; det sidste blad er pagineret 11-[12]), læg II-V: 12 blade (pagineret 13-[108]), læg VI: 10 blade (seksterner, hvor de to sidste blade er fastklæbet til bagpermen; pagineret 109-128).

Papir: gulligt koncept. Mål: 168 × 202 mm.^{*}

Bladene er foldet på langs, således at yderspalten udgør ca. 1/3 af siden. Inderspalten rummer hovedteksten, yderspalten tilføjer og anmærkninger.

Bl. 1-4 er ikke foldet.

Bl. [1r]-[4v] er ubeskrevet.

Skriften er nygotisk med latinske indslag. Etikettens tekst er skrevet med latinsk hånd. Desuden benyttes latinsk håndskrift ved latinske og franske ordformer samt undertiden som skønskrift i forbindelse med overskrifter og navnestof.

Journalens sidste optegnelse NB34:43 er afsluttet i marginen, hvor teksten er skrevet på langs i hele sidens højde (se illustration 11 i SKS 26, 356).

Mange af journalens overskrifter er helt eller delvis understreget. Stedvis er også enkelte ord i den løbende tekst understreget. Overskrifterne i NB34:9, 15, 18, 24, 41 og 43 er adskilt fra teksten med en skillestreg. Størrelsen af SKS håndskrift varierer en del journalen igennem.

Optegnelserne i journalen adskilles indbyrdes af dobbeltkors. Hvor en optegnelse indledes på en ny side, sættes der oftest et ekstra dobbeltkors øverst på siden foran optegnelsen.

Der er i hele journalen en del mindre korrektioner i form af overstregninger, sletninger og tilføjelser. Undertiden indvises mindre tilføjelser mellem linjerne med kiler ned i hovedteksten. De største sletninger findes på s. 37 i optegnelsen NB34:13 (tre linjer) (se illustration 9 i SKS 26, 327), og på s. 119 i optegnelsen NB34:40 (4 ord). Slettede dobbeltkors, hvor den først afsluttede optegnelse videreføres, forekommer i NB34:37 (se illustration 10 i SKS 26, 349) og i NB34:40.

Ved slutningen af hver optegnelse har *Pap.*-udgiverne med blyant noteret optegnelsens nummer i *Pap.* I øverste højre hjørne af bl. [1r] har Henrik Lund skrevet nummeret »338.« med rødt blæk. Ud for flere optegnelser er der på langs i marginen afsat streger i papiret med et ukendt instrument, måske kanten af en papirkniv. Stregerne markerer ofte afsnit, som Gottsched bringer i *EP.*^{*} Flere steder er der desuden med en lille blækstreg i ydre margin ved papirets kant angivet, når der i teksten var noget, som skulle have opmærksomhed.^{*}

(L-fort. + B-fort. 338; KA, A pk. 38; *Pap.* XI 2 A 141-187)

1

2. Datering og kronologi

Journalen NB34 er ifølge etiketten på bindets forside taget i brug den 24. nov. 1854. Den er afsluttet senest den 3. dec. 1854, hvor journalen NB35 påbegyndes. Af journalens 43 optegnelser er kun NB34:1 dateret. Journalens øvrige optegnelser indeholder ingen referencer, som muliggør en nøjere kronologisk bestemmelse.

3. Indhold

»Det oplyste nittende Aarhundrede – nu ja, Gasbelysningen er jo ogsaa en Opfindelse fra vor Tid, og det er vel deraf at Aarhundredet har sit Navn« (NB34:42). Med denne bemærkning, der falder sidst i journalen,

ironiserer SK over den moderne oplysningstid og -tænkning, hvis socialpsykologiske og religiøse følgevirkninger han udsætter for intens kritik i de fleste af journalens optegnelser. Kritikken gælder som oftest »Christenheden«, der som samlebetegnelse for en historisk og institutionel forvaltning af kristendommen modstilles »det nye Testamente Xstd.« (NB34:33). Dermed opstår en højspændt atmosfære mellem ekstremer, som SK udnytter maksimalt i sine satiriske udfald mod historiens mere eller mindre konspiratoriske aktører. Den gud, man i kristenheden tilbeder, er et veritabelt »Vrøvlehoved« (NB34:40; jf. 11), der som følge af tidens omsiggribende brug af antropomorfer er blevet frataget sin »Majestætiskhed« (NB34:40) og gjort til en praktisk garant for borgerskabets selvforståelse og banale lykkebegreb. En tilsvarende detronisering er Kristus blevet udsat for: »Man har i Xstheden faaet Xstus gjort om til en Godmand, En der giver Viin til ved Gjestebudder, fast som var Xstus ikke kommet til Verden for at frelse en fortabt Slægt, men for at staae Fadder til al Verdens Børn« (NB34:23).

Flere af journalens optegnelser skildrer Gud som det fra historien og mennesket radikalt anderledes, der hverken lader sig begribe eller tilbede i ligefremme kategorier. Forfejlet er den »Hjertelighed«, hvormed man uden sans for det ophøjedes ophøjethed fraterniserer med Gud: »Der er Intet, som saa lumsk tager det Majestætiske bort, som just dette Hjertelige. (...) thi det Majestætiske forholder sig meget mere til et gevaldigt Angreb, end til at blive en lille Smule degraderet - i Hjertelighed« (NB34:11). At ville indlade sig med Guds »Majestætiskhed« forudsætter, at man er rede til at »slippe sin endelige Forstandighed« (NB34:40), hvad SK for sit eget vedkommende erklærer sig indforstået med: »Du uendelige Majestæt, selv om Du ikke var Kjerlighed, selv om Du var kold i den uendelige Majestætiskhed: jeg kunde dog ikke lade være at elske Dig, jeg trænger til noget Majestætisk at elske« (NB34:13).

Kristendommen er i sit væsen en omvendtheds religion, hvis synsvinkel er evighedens, og hvis sigte er den enkeltes salighed, der afgøres i tiden (NB34:39; jf. 38). Den timelige verden er ikke en »Glædens Tumbleplads, men en Straffe-Anstalt« (NB34:20), hvori den kristne skal underkaste sig askese og dagligt afdø:

Den Religieuses Liv er den intensiveste mulige Qval - ikke den fødende Qvindes Skrig, ikke Skriget fra Hospitalets Operations-Stue, er saa forfærdeligt - en saa intensiv Qval er det at have virkelig med Gud at gjøre. Det kan ikke være anderledes, skjøndt det dog staaer uforandret at Gud er Kjerlighed - (NB34:15)

Også i nærværende journal vender SK hyppigt tilbage til forestillingen om, at »en Xsten bør være ugift« (NB34:9; jf. 10, 13, 22), ja, SK kan udnævne enlig stand til at være selve »Cardinal-Punktet« (NB34:31) i kristendommen, som derved meget konkret markerer sin »Ueensartethed med denne Verden« (NB34:24). At indstifte en sådan forskel fra verden i verden var ikke blot et anliggende for asketen eller munken, men påhviler også den kristne i en moderne, oplyst tidsalder: »Ueensartethed er det Gud vil have, Ueensartethed med denne Verden. Det at afdøe istedetfor: Livs-Lyst; eenlig Stand istedetfor Bryllup og Barsler« (NB34:31). Med sin psykologiske fornemmelse for, at det langt hyppigere er erotiske kræfter end en religiøs lidenskab, der regulerer de menneskelige prioriteringer, kan SK ikke tilbageholde en overgiven salut som denne: »jeg imødeser, at den lærde Theologie engang opdager, at de Xstnes Gud hverken hedder Jehova eller Adonai, ikke engang er neutrius generis men et Fruentimmer og hedder: Kirsten Giftekniv« (NB34:13). Tilsvarende kan han med en egen religionspsykologisk radikalitet gøre gældende, at ægteskabet i grunden blot er »Surrogatet for Udødelighed« (NB34:35). I det hele taget har SK et skarpt udviklet blik for den egoisme, der er forbundet med begæret: »Som Nervetraaddene ligge under Neglen - saaledes samles den msklige Egoisme i dette om Kjønns-Forholdet (...). Det Sexuelle det er den msklige Egoismes Culmination« (NB34:13; jf. 9). Korrektionen af tidens tendens til at opfatte børneavlen som en kristelig pragtpræstation indbygges ofte i karikaturer af den moderne præst, der som en anden »Stut-Mester og Opdrætter er egoistisk interesseret [i], at Flokken forøges, at Børne-Avling drives saa großartig som muligt« (NB34:9; jf. 16, 17). Kontrasten mellem den oprindelige kristendom og den »Omredaktion af Xstd, som florerer især i Protestantismen« (NB34:22), udfolder SK i et religionshistorisk tilbageblik, der ikke blot indbefatter kristendommens geografiske proveniens, men også synes at sympatisere med tidligere tiders kønsroller:

Fra østen kommer den. Og hvorledes var Forholdet der? Der var Manden Msket, Fruentimmer og Børn omtrent et Slags Husdyr. Men som hele den verdenshistoriske Proces er det Kunststykke at forkluddre alle Guds Anlæg og faae lige det Modsatte ud saaledes er det ogsaa forbeholdt den romantiske protestantiske Xsthed at gjøre Børn og Fruentimmer til »Msket« og Manden til et Nummer Nul. Jeg imødeser, at Perfectibiliteten naaer: Fler-Mænderiet, Modstykket til: Fler-Koneriet, som der begyndtes med. (NB34:43.a)

Historien har således ikke blot spoleret menneskets forestilling om kristendommens uforsonlige væsen, men tillige destrueret et meningsfuldt begreb om det sandt menneskelige.

At en kultur, der afvikler Gud, også får afviklet mennesket, kommer til udtryk i en række optegnelser om det numeriske, tallets tomme triumf og det blot kvantitative som kvalitetens absolutte modsætning: »Under Skin af Iver for Xstd. qvæler det Numeriske Xstdommen, ligesom hvis en Moder under Skin af Omsorg for Barnet ligger det ihjel - saaledes ligger det Numeriske Xstd. ihjel« (NB34:33; jf. 26, 28, 41). Menneskets udvej af denne mere eller mindre selvforskyldte umyndighed er givet med det begreb om »Charakter

Forvandling« (NB34:31), som SK tematiserer flere steder i journalen. At skulle blive et »Charakter-Msk« (NB34:5) er i intensiv forstand at undsige kristenhedens værdiorientering og dermed at distancere sig fra en danneskultur, der tilstræber øget humanisering og en forbedring af menneskets vilkår i verden. »Det der beskæftiger 'Msket' er bestandigt at faae denne Verden gjort til en rar Verden« (NB34:22), bemærker SK med lige del epokediagnostisk præcision og personligt ubehag. At der med samme humanisering følger en omfattende liberalisering, socialt som erotisk, afslører kun afstanden til den oprindelige kristendom yderligere: »Engang var det og saaledes, at den Xstne kun prydede sit Hjem med: et Dødningehoved. Nu er en Venus hvad man seer i ethvert Huus, nu er det (christelig?) Dannelse i Alt at kunne anbringe en fiin Hentydning til det Sexuelle, Qvindens Dannelse det fine Coquetterie« (NB34:31).

Alvorligere end den almindelige erotisering er dog den gradvise assimilering med det almene, som en moderne kultur udsætter det enkelte menneske for. I en optegnelse med overskriften »*Menneskelig Dannelse*« beskriver SK, hvordan det i princippet påhviler enhver at virkeliggøre sin af Gud skænkede »Eiendommelighed« på tværs og på trods af den modstand, der udgår fra en konform og demoraliserende »Omverden«, som mangler sans for personlighedens »Primitivitet« og sociale inkongruens:

Al Frelse for et Msk. ligger i at blive Personlighed – men der er ingen større Afstand fra Personlighed end en saadan Dannet. (...) han er i dybeste Grund Demoraliseret, et U-Mske, en Vanskabning, han er paa en Maade ophørt at være en Guds Skabning og er blevet en Skabning, som – modbydeligt! – har Msk-Slægten til Skaber. Kun Gud kan skabende give Eiendommelighed, naar Msket skal gjøre Gud det Kunststykke efter, bestaaer det i: at tage Eiendommelighed bort. (NB34:36)

Konflikten mellem det humane og det kristne dannelsesbegreb er også til stede i en række refleksioner over de problemer, der melder sig, når kristendommens radikalitet skal formidles til børn. Det gælder børn, der lever i en moderne, humaniseret verden med helt andre værdier end kristendommens (NB34:43), eller som måske af svage, men magtsyge forældre udsættes for en inkompetent opdragelse: »Gud forbarme sig over, hvad i denne Henseende Familielivet skjuler for Raahed og Egoisme, da det destoværre kun er altfor vist, at Forældrene som oftest trænge mere til Opdragelse end Børnene« (NB34:35). At dannelse ikke blot tjener humaniseringens sag, men også kan afstedkomme distance, socialt som religiøst, tematiserer SK i en optegnelse, som han har givet overskriften »*Den menige Mand – Den Dannede*«: Som den menige mand føler sig for ydmyg til at indlade sig med Gud og derved kommer til at fjerne Gud fra sin livsverden, »saaledes opfinder den Dannede lignende Vanskeligheder, som ligeledes fjerne Gud. Den Dannede siger (og det er egl. endnu Dummere end den menige Mands Tale): Gud kan man ikke saadan udenvidere nærme sig, nei, ad videnskabelig Vei maa man see at trænge frem til Gud« (NB34:37; jf. 34).

Forestillingen om, at mennesket i en stedse mere oplyst tidsalder har overladt Gud til sig selv, går igen i et par optegnelser, der skildrer Gud som et tålmodigt væsen, der i sin himmel sidder og venter på, »om dog Ingen vil indlade sig med ham – medens Mskene ere paa forskjellig Maade i travl Virksomhed med at fjerne Gud fra sig og vel at mærke under Paastand paa, at hvad de foretage sig just er for at: nærme sig Gud« (NB34:37; jf. 7).

Den ventende Gud er den moderne Gud, der i omfattende forstand har trukket sig tilbage og nu har overladt sin verden til mennesket og dets egen afgørelse i tiden, den tid, der fik betegnelsen: »Det oplyste nittende Aarhundrede – «.